

8. Економіка торговельного підприємства : підручник для вузів / А. А. Мазаракі [та ін.] ; під ред. проф. Н. М. Ушакової. – К. : Хрещатик, 1999. – 800 с.

9. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія / Л. А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2001. – 387 с.

10. Бланк И. А. Финансовый менеджмент / И. А. Бланк. – 2-е изд., перераб. и доп. – К. : Ольга : Ника-Центр, 2007. – 528 с.

11. Фінансовий менеджмент : підручник / кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ, 2005. – 535 с.

Кузіна Тетяна Олексіївна, магістрант, кафедра фінансів, аналізу та страхування, обліково-фінансовий факультет, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-07, 0664185342.

Кузина Татьяна Алексеевна, магістрант, кафедра фінансов, аналізу та страхування, учетно-фінансовий факультет, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-07, 0664185342.

Cosina Tatyana, the master of the Department of Finance, Analysis and Insurance, Registration-Financial Faculty, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-07, 0664185342.

УДК 658.152

ФІНАНSOVA CТІЙKІCТЬ ПІДПРИЄМCТBA: EKOHOМІЧHA CУТЬ І ПІДХОДИ ДО OЦІHЮBAHHЯ

Ю.Р. Лисенко

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **О.О. Горошанська**

Досліджено поняття фінансової стійкості підприємства та узагальнено підходи до його трактування. Розглянуто застосування коефіцієнтного підходу для аналізу фінансової стійкості господарюючих суб'єктів. Ураховуючи недоліки існуючого переліку відносних показників фінансової стійкості підприємства та вимоги до них із точки зору ефективності оцінювання, обґрунтовано систему показників фінансової стійкості підприємства.

Ключові слова: фінансова стійкість підприємства, фінансові коефіцієнти, власний і залучений капітал, фінансовий аналіз.

© Лисенко Ю.Р., 2017

ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ: ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ И ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ

Ю.Р. Лысенко

Научный руководитель – канд. экон. наук, доц. **Е.А. Горошанская**

Исследовано понятие финансовой устойчивости предприятия и обобщены подходы к его трактовке. Рассмотрено применение коэффициентного подхода для анализа финансовой устойчивости хозяйствующих субъектов. Учитывая недостатки существующего перечня относительных показателей финансовой устойчивости предприятия и требования к ним с точки зрения эффективности оценки, обоснована система показателей финансовой устойчивости предприятия.

Ключевые слова: финансовая устойчивость предприятия, финансовые коэффициенты, собственный и заемный капитал, финансовый анализ.

FINANCIAL STABILITY OF THE ENTERPRISE: ECONOMIC ESSENCE AND APPROACHES TO THE EVALUATION

Y. Lysenko

Scientific supervisor – PhD in Economics, Associate Professor **O. Goroshanska**

The concept of financial stability of the enterprise is studied and approaches to its interpretation are generalized in the research paper. The application of the approach for the analysis of financial stability of business entities is considered. The system of indice of financial stability of the enterprise is grounded with taking into account the disadvantages of the existing list of relative indice of financial stability of the enterprise and requirements to them in terms of evaluation efficiency.

Keywords: financial stability of the enterprise, financial coefficients, fixed and borrowed capital, financial analysis.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Нестабільність розвитку світової економіки, політична та фінансово-економічна криза в нашій державі не дозволяють вітчизняним суб'єктам господарювання отримувати позитивні фінансові результати, бути незалежними від зовнішніх кредиторів та інвесторів і конкурентоспроможними в ринковому середовищі. У цих умовах ведення господарської діяльності важливою проблемою є забезпечення фінансової стійкості підприємства, а отже, його плато- та кредитоспроможності. Рациональна структура капіталу підприємства забезпечує своєчасну сплату за борговими зобов'язаннями, розширення діяльності підприємства за рахунок позикових коштів.

Завдання оцінювання фінансової стійкості полягає у визначенні спроможності суб'єкта господарювання протистояти негативній дії різних чинників, що впливають на його фінансовий стан. Показники фінансової стійкості дозволяють виявити рівень фінансового ризику, пов'язаного зі структурою джерел формування капіталу підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні підходи до визначення поняття «фінансова стійкість підприємства» знаходимо в працях вітчизняних і зарубіжних науковців, серед них: М.Д. Білик, К.В. Ізмайлова, В.В. Ковальов, Ю.С. Цал-Цалко, Г.В. Савицька, Л.М. Докієнко, С.Я. Єлецьких, Л.О. Лігоненко, Л.А. Лахтіонова та ін. Незважаючи на це, на сьогодні наукова думка не має загальноприйнятої точки зору щодо чіткого визначення суті поняття «фінансова стійкість підприємства», дослідження переважно зосереджуються лише на окремих її елементах.

Метою статті є розкриття та уточнення поняття «фінансова стійкість підприємства» й обґрунтування системи показників її оцінювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному непрогнозованому фінансово-економічному середовищі актуалізується дослідження фінансової стійкості підприємства. Адекватне оцінювання фінансової стійкості підприємства потребує з'ясування та уточнення суті цього поняття. Морфологічний аналіз поняття «фінансова стійкість» доводить існування різних теоретичних підходів до його визначення (табл. 1).

На наш погляд, найбільш повно суть цієї категорії розкриває С.Я. Єлецьких, яка вважає, що фінансова стійкість підприємства – це головний компонент загальної стійкості підприємства, що являє собою об'єкт фінансового управління господарською діяльністю та характеризує такий стан фінансових ресурсів, їх формування та розподіл, який забезпечує розвиток [4]. Таким чином, специфіка фінансової стійкості як суто економічної категорії полягає в її багатогранності, оскільки це поняття охоплює значну кількість чинників впливу на суб'єкт господарювання.

Основою коефіцієнтного підходу до оцінювання фінансової стійкості підприємства є обчислення та аналіз низки фінансових коефіцієнтів. Під час використання коефіцієнтного підходу кількість фінансових коефіцієнтів коливається від одного до дванадцяти (табл. 2). Зокрема, Положенням про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затвердженим Наказом Мінфіну України та Фонду Державного майна України від 26 січня 2001 р. № 49/121, визначено лише чотири коефіцієнти фінансової стійкості, хоча на практиці доцільно брати не менше семи.

Визначення поняття «фінансова стійкість підприємства» різними науковцями

№ з/п	Автор	Визначення
1	Н.М. Давиденко [3]	Стабільна наявність фінансових ресурсів, достатніх для виконання фінансових зобов'язань, здатність підприємства фінансувати власну економічну та виробничу діяльність, наявність балансу між позитивними та негативними грошовими потоками, сукупна оцінка рівня його платоспроможності, ліквідності, рентабельності, кредитоспроможності та інших показників, а також передумова досягнення підприємством довгострокової фінансової рівноваги
2	М.С. Кравченко [5]	Характеристика фінансового стану підприємства, що залежить і впливає на всі сфери його діяльності, забезпечуючи реалізацію стратегій розвитку, досягається на основі ефективного управління капіталом і рухом коштів та дозволяє стабільно розвиватися в існуючих ринкових умовах у довгостроковій перспективі
3	Л.А. Лахтіонова [6]	Такий стан фінансових ресурсів, за якого підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-торговельної діяльності, а також затрати на його розширення і оновлення»
4	О.М. Тищенко, Л.О. Норік [10]	Властивість, яка відображає в процесі взаємодії зовнішніх і внутрішніх чинників впливу досягнення стану фінансової рівноваги і здатність не лише утримувати на відповідному рівні протягом деякого часу основні характеристики діяльності підприємства, але й функціонувати та розвиватися
5	Ю.С. Цал-Цалко [11]	Фінансово стійким можна вважати таке підприємство, яке за рахунок власних активів спроможне забезпечити запаси, не допустити невиправданої кредиторської заборгованості, своєчасно розрахуватися за своїми зобов'язаннями

Таким чином, огляд вітчизняної та зарубіжної літератури показав відсутність єдності думок економістів щодо набору фінансових показників для оцінювання фінансової стійкості підприємства. Найчастіше авторами пропонується під час оцінювання фінансової стійкості використовувати показники: автономії, фінансової залежності, маневреності власного капіталу, фінансового ризику, фінансового левериджу, показник довгострокового залучення позикових коштів і показник фінансової незалежності.

Така ситуація ускладнює аналітичну роботу з оцінювання фінансової стійкості, а існування великої кількості показників зумовлює проблему вибору найбільш пріоритетних для конкретного підприємства. Зважаючи на це, виникає необхідність створення комплексної системи показників, що не будуть повторювати один одного. Також слід звернути увагу на особливості діяльності підприємств, адже під час оцінювання фінансової стійкості потрібно враховувати галузеву специфіку для порівняння розрахованих показників для конкретного підприємства із середньогалузевими значеннями.

На наш погляд, формуючи систему фінансових коефіцієнтів із точки зору ефективності оцінювання фінансової стійкості підприємства, необхідно враховувати такі вимоги:

- фінансові коефіцієнти повинні бути максимально інформативними й відображати цілісну картину фінансової стійкості підприємства;
- фінансові коефіцієнти повинні розраховуватися тільки за даними публічної бухгалтерської звітності підприємств;
- в економічному змісті фінансові коефіцієнти повинні мати однакову спрямованість (зростання коефіцієнта означає покращення фінансового стану);
- для всіх фінансових коефіцієнтів повинні бути вказані нормативи мінімально задоволеного рівня або діапазону зміни;
- фінансові коефіцієнти повинні давати можливість проводити рейтингове оцінювання підприємства як у просторі (порівняно з іншими підприємствами), так і у часі [2].

З урахуванням вищенаведених умов, на нашу думку, до складу показників фінансової стійкості слід включити:

- коефіцієнт автономії;
- коефіцієнт фінансової стійкості (співвідношення власного та позикового капіталу);
- коефіцієнт маневреності власного капіталу;
- коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості;

- частка нерозподіленого прибутку у власному капіталі;
- коефіцієнт забезпеченості товарних запасів власним оборотним капіталом;
- коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом.

Таблиця 2

**Показники оцінювання фінансової стійкості,
що пропонуються різними авторами**

№ з/п	Показник	М. Д. Білик, О.В. Павловська [1]	Л.А. Лахтіонова [6]	В.О. Подольська, О.О. Оржинська [7]	Т.Рубан, І. Білорова, К. Кандиба [8]	Г.В. Савицька [9]	Ю.С. Цалг-Цалко [11]
1	Коефіцієнт автономії (концентрації власного капіталу)	+	+	+	+	+	+
2	Коефіцієнт фінансової залежності	+	+	+	+	-	+
3	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	+	-	+	+	+	+
4	Коефіцієнт співвідношення позикового та власного капіталу (фінансового левериджу, фінансового ризику)	+	+	+	+	+	+
5	Коефіцієнт маневреності власних коштів	+	+	+	+	-	+
6	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	+	+	+	+	+	+
7	Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів	-	-	+	-	-	+
8	Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	-	-	-	+	-	+
9	Коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами	-	-	-	+	-	+
10	Коефіцієнт стабільної структури оборотних активів	-	-	-	+	-	+
11	Коефіцієнт фінансової стійкості	+	+	+	-	+	+
12	Індекс постійного активу	-	-	-	+	-	-

Зазначені коефіцієнти можуть розглядатися як інструменти пошуку «проблемних точок» у підприємства. Чим більша питома вага власного капіталу, тим менша необхідність у проведенні поглибленого аналізу структури капіталу. Якщо підприємство характеризується високою часткою позикового капіталу, то обов'язковим є вивчення структури власного капіталу, складу й структури позикового капіталу, співвідношення між величиною позикового та власного капіталу. На перший план виходить вивчення коефіцієнта співвідношення власного та позикового капіталу (коефіцієнт фінансової стійкості). Під час проведення оцінювання показників фінансового стану їх необхідно зіставити з нормативною базою, середньогалузевими значеннями показників і показниками підприємств – основних конкурентів. Результати аналізу дадуть змогу точно оцінити поточне становище та діяльність підприємства за попередні роки, виявити вразливі місця. Для оперативного виявлення недоліків необхідно проводити щомісячну поточну аналітичну діяльність – моніторинг фінансово-економічних показників.

Висновки. Таким чином, фінансова стійкість підприємства є об'єктом управління господарською діяльністю, що характеризує такий стан фінансових ресурсів, їх формування та розподіл, який забезпечує розвиток підприємства за збереження плато- і кредитоспроможності в умовах припустимого рівня ризику. Рівень фінансової стійкості підприємства залежить від дій управлінського персоналу, пов'язаних із виявленням чинників, що на неї впливають, а також пошуком і виконанням прийнятих фінансових рішень щодо її забезпечення.

Сучасний стан методичного забезпечення оцінювання фінансової стійкості характеризується різноманіттям підходів та інструментів його проведення, серед яких перевагу слід віддавати коефіцієнтному підходу. Запропонований перелік фінансових коефіцієнтів не лише дозволяє охарактеризувати фінансову стійкість із різних позицій (фінансової структури капіталу, способу розміщення капіталу в активах, прибутковості діяльності), а й надати їй комплексну оцінку.

Список джерел інформації

1. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Прутуляк, Н. Ю. Невмержицька. – К. : КНЕУ, 2005. – 592 с.
2. Глушко О. В. Фінансова стійкість як категорійне поняття / О. В. Глушко // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України : зб. наук.-техн. пр. – 2011. – Вип. 21.18. – С. 171–175.

3. Давиденко Н. М. Стратегія забезпечення фінансової стійкості підприємств в умовах сучасних викликів та загроз / Н. М. Давиденко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка.– 2016. – Вип. 1 (47), т. 1. – С. 350–353.
4. Єлєцьких С. Я. Управління фінансово стійким розвитком підприємства : монографія / С. Я. Єлєцьких ; НАН України, Ін-т економіки пром-сті, Донбас. держ. машинобуд. акад. – Краматорськ : ДДМА, 2012. – 475 с.
5. Кравченко М. С. Сутність фінансової стійкості промислового підприємства / М. С. Кравченко // Вісник економічної науки України. – 2010. – № 2. – С. 61–63.
6. Лахтіонова Л. А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності : монографія / Л. А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2011. – 880 с.
7. Подольська В. О. Комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства / В. О. Подольська, О. О. Оржинська // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації : зб. наук. пр. – 2010. – № 4 (35). – С. 136–142.
8. Рубан Т. Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства / Т. Рубан, І. Білоброва, К. Кандиба // Економіка. – 2014. – № 6 (120). – С. 67–73.
9. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. / Г. В. Савицька. – 3-те вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2007. – 668 с.
10. Тищенко О. М. Моделювання оцінки та прогнозування фінансової стійкості підприємства / О. М. Тищенко, Л. О. Норік // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2012. – № 640. – С. 406–415.
11. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : підручник / Ю. С. Цал-Цалко, Ю. Ю. Мороз, Л. А. Суліменко. – Вид. 5-те, доп. – Житомир : Спілка економістів України, 2012. – 609 с.

Лисенко Юлія Русланівна, студ., кафедра фінансів, аналізу та страхування, обліково-фінансовий факультет, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-07; e-mail: YuliaLysenko97@meta.ua.

Лысенко Юлия Руслановна, студ., кафедра финансов, анализа и страхования, учетно-финансовый факультет, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-07; e-mail: YuliaLysenko97@meta.ua.

Lysenko Yulia, student, Department of Finance, Analysis and Insurance, Accounting and Finance Department, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-07; e-mail: YuliaLysenko97@meta.ua.